

เวทีถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น เพื่อสนับสนุน การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ

ภายใต้โครงการเพิ่มพูนศักยภาพกลไกประสานความร่วมมือด้วยกระบวนการจัดการ
ความรู้เพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เผยแพร่โดย

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (มสพช.)

126/749 หมู่ 5 หมู่บ้านการเคหะนนทบุรี ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120 โทรศัพท์ 02-583-0719 โทรสาร 02-964-1836

กองบรรณาธิการ

ทัศนีย์ ญาณะ , พฤษภา บุกบุญ

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน (มสพช.)

126/749 หมู่ 5 หมู่บ้านการเคหะนนทบุรี

ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี 11120

โทรศัพท์ 02-583-0719 โทรสาร 02-964-1836

ดาวน์โหลดเนื้อหาได้ที่ www.thaiichr.org

สารบัญ

เกริ่นนำ

เครือข่ายที่มำผู้สูงอายุ ความคาดหวัง และพลังสู่การพัฒนา

บรรยายพิเศษ โดย ศ.ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์

“ก่อนถึงเชิงตะกอน – ปฏิทินแห่งความหวังยามชรา” แนวทางพัฒนาผู้สูงอายุ

บทเรียนสำคัญเพื่อขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ

บทเรียน “พลังและศักยภาพองค์กรผู้สูงอายุ”

บทเรียน “การจัดการกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ”

บทเรียน “การสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง”

ประเด็นแนวทางและข้อเสนอในการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ

ประเด็นสนับสนุนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

นายวีระชัย ก้อนมณี ผู้อำนวยการสำนักงานสนับสนุนระบบการบริการสุขภาพชุมชน
สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

นางสาวศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์ ที่ปรึกษาโครงการผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ

นางสิรินุช อันตราเสน ผู้อำนวยการกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)

แพทย์หญิงสุภัทรา ศรีวณิชชากร เลขาธิการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เข้าร่วมเวที ทีมวิชาการและคณะทำงาน

ประเมินผลความประทับใจ สิ่งที่ได้เรียนรู้ และประเด็นที่จะนำไปใช้ต่อ

ประมวลภาพความประทับใจ

เกริ่นนำ

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (มสพช.) ดำเนินงานโครงการเพิ่มพูนศักยภาพ กลไกประสานความร่วมมือด้วยกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการบูรณาการโดยทีมนำกลไกบูรณาการในระดับพื้นที่ (ตำบล อำเภอ จังหวัด) ที่มีศักยภาพ เข้าใจหลักการบูรณาการ และมีความสามารถในการใช้ชุดข้อมูลเพื่อวางแผนการ พัฒนาการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์และการจัดระบบบูรณาการเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ระหว่างการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา ทีมนำที่ผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพและขับเคลื่อนงานในพื้นที่ ร่วมกับทีมวิชาการมีข้อค้นพบ 3 ประเด็นสำคัญที่เป็นจุดคานงัดของการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ ดังนั้นการจัดการความรู้เฉพาะประเด็นเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะสามารถรวบรวม สะท้อนและสังเคราะห์ข้อเสนอ รวมทั้งยังเปิดพื้นที่ให้มีการสื่อสารประเด็นดังกล่าวกับเครือข่ายองค์กรนโยบายที่เกี่ยวข้อง

มสพช. จึงได้จัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนในสามประเด็นได้แก่ (หนึ่ง) พลังศักยภาพองค์กรผู้สูงอายุ (สอง) การจัดการกองทุนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ และ (สาม) การสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลงขึ้น กลุ่มเป้าหมายหลักที่เข้าร่วมเวทีครั้งนี้ประกอบด้วยเครือข่ายทีมนำบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมจำนวน 60 คน และทุกคนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนมุมมอง เรียนรู้ประสบการณ์จากการปฏิบัติซึ่งกันและกัน รวมทั้งสรุปบทเรียนและพัฒนาข้อเสนอต่อแนวทางการดำเนินงานและการสนับสนุนที่ต้องการจากองค์กรนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ สำนักสนับสนุนการระบบบริการสุขภาพชุมชน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (มสพช.)

เครือข่ายที่นำผู้สูงอายุ ความคาดหวัง และพลังสู่การพัฒนา

“รู้จักเพื่อน รู้จักภาคี รู้ทิศทางและประเด็นแลกเปลี่ยน”

กิจกรรมย่อยเพื่อเข้าใจกิจกรรม กระบวนการ และเรียนรู้เรื่องราวในภาพรวมขององค์ประกอบที่มาร่วมให้ความรู้ในการถอดบทเรียน

เรื่องอยากเล่า

เรื่องที่ยากเรียนรู้

- ธรรมชาติ ปลุกป่าในใจคน (ในหลวง รัชกาลที่ 9 กล่าวไว้)
- การเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่าย ในประเด็น
  - การเชื่อมโยงกิจกรรมเครือข่าย
  - การเชื่อมโยงการทำงานร่วมเครือข่าย
  - การเชื่อมโยงบทบาทพระสงฆ์ หน้าที่(รัฐ/เอกชน/สถาบันการศึกษา)
    - การเชื่อมโยงชมรมผู้สูงอายุ และคลังปัญญา
- การหนุนเสริมสนับสนุนการพัฒนาเครือข่าย ในประเด็น
  - การอ่าน (การดำเนินงาน3วัย)
  - แผนพัฒนาจังหวัด
- การต่อยอดการพัฒนาเครือข่าย ในประเด็น
  - โรงเรียนพลเมือง (พลเมืองอาสา/ช่วยเหลือผู้สูงอายุ/พิการ)
    - การอ่าน (การดำเนินงาน3วัย)
- ความสุข “วางแผนงานอนาคตผู้สูงอายุ”

- พื้นที่ต้นแบบ
- ศูนย์ผู้สูงอายุ ในประเด็น
  - เทคนิคการสร้างเครือข่าย
  - การจัดการคนพื้นที่
  - รูปแบบที่มีความยั่งยืน ในเรื่องการจัดสวัสดิการ การจัดสรรงบประมาณ การเข้าถึงแหล่งทุน
    - ปัญหา/อุปสรรค
- “ผู้สูงอายุไร้เทียมทาน” คืออะไร
- พัฒนาเครือข่ายจังหวัด
- 10 ปีข้างหน้า (งานผู้สูงอายุ) จะเป็นอย่างไร??

ก่อนถึงเชิงตะกอน - ปฏิทินแห่งความหวังยามชรา แนวทางพัฒนาผู้สูงอายุ

บรรยายพิเศษ โดย ศ.ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์

“ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” เป็นข้อเขียนของ ศ.ดร. ป่วย อิงภากรณ์ ที่คนทั่วไปรู้จักและเห็นพ้องกันว่าน่าจะทำความหวังให้เป็นความจริง สำหรับทุกคน

“คุณภาพแห่งชีวิต ปฏิทินแห่งความหวัง
จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน”

ป่วย อิงภากรณ์

...เมื่อผมอยู่ในครรภ์ของแม่ ผมต้องการให้แม่ได้รับประทาน
อาหารที่เป็นคุณประโยชน์...

...พ่อกับแม่ต้องอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ทำความอบอุ่นให้ผม
และพี่น้อง...

...ในระหว่าง 2-3 ขวบแรกของผม ผมต้องการให้แม่ผมกับตัว
ผม รับประทานอาหารที่เป็นคุณประโยชน์...

...ผมต้องการไปโรงเรียน พี่สาวหรือน้องสาวผมก็ต้องการไป
โรงเรียน...

...ผมต้องการงานอาชีพที่มีความหมาย ทำให้ได้รับความพอใจ
ว่า ตนได้ทำงานเป็นประโยชน์แก่สังคม...

...ผมต้องการสุขภาพอนามัยอันดี...

การที่สังคมไทยจัดว่าเป็นสังคมสูงอายุแล้วปฏิทินแห่งความหวังในยามชราจึงมีความสำคัญยิ่ง เพื่อให้ชีวิตมีความหมายที่สมบูรณ์ ที่ให้มีการพัฒนาที่เป็นประโยชน์แก่ทุกคนตามที่ท่านได้กล่าวไว้

(1) เมื่อแก่ “ผมและเมียก็ควรได้ประโยชน์จากการประกันสังคม ซึ่งผมได้จ่ายบารุงตลอดมา” *ผมใคร่ขอ* เพิ่มเติมว่า ประโยชน์นี้ไม่เป็นเฉพาะตัวเงิน แต่รวมถึงบริการต่างๆที่สังคมและชุมชนจัดให้เพื่อเอื้อต่อ คนชรา เช่น

- การดูแลสุขภาพของผม
- การมีงานเหมาะสมให้ทำ
- การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผมยังเป็นส่วนสำคัญของสังคมอยู่
- โดยทั้งนี้ ผมไม่ต้องการเป็นภาระของสังคม แต่ต้องการชีวิตที่กลมกลืนกับสังคมอย่างเหมาะสม

- (2) **เมื่อตื่นเช้า** “ผมอยากสีฟันที่ยังมีอยู่เยอะในปาก เนื่องจากสังคมได้เอื้อเพื่อให้ผมได้ดูแลสุขภาพปาก ฟันและสุขภาพทั่วไปที่ดีตลอดมา”
- (3) ผมอยากได้รับ**อาหารที่เป็นประโยชน์** ไม่หวานนัก เค็มนัก หรือมีไขมันมากเกินไปนัก และไม่แพงนัก สำหรับคนสูงวัยที่ไม่มีรายได้มากเท่าคนวัยทำงานปกติ
- (4) ผมอยาก**เดินเล่น ออกกำลังกาย** โดยมีสถานที่สาธารณะที่สังคมจัดให้สำหรับทุกคนรวมทั้งคนสูงวัยเช่นผม
- (5) ผมอยากอ่านหนังสือ ดูหนัง ดูละครเป็นครั้งคราว โดยมี**สายตายังดี** หรือเมื่อฝ้าฟางไป ก็สามารถหาแว่นตา ลอกต้อ หรือแม้แต่เปลี่ยนเลนส์ตาได้ โดยสังคมช่วยดูแลไม่สิ้นเปลืองนัก
- (6) ผมอยากฟังดนตรี และเล่นด้วยตามที่พอเล่นได้ อยากสนทนากับเพื่อนฝูงและลูกหลาน โดยไม่ต้องลำบากในการฟังมากนัก โดยหากมีปัญหาาก็สามารถเครื่องช่วยฟังที่จัดหามาโดยสวัสดิการ หรือซื้อในราคาที่เหมาะสม
- (7) ผมเป็นคนสมัยใหม่ อยากเล่นไลน์ เฟสบุ๊ก กับเพื่อนๆ และอยากเรียนรู้เรื่องข่าวสารและเรื่องอื่น ๆ จากเว็บ โดยเรียนรู้วิธีจากเพื่อน ๆ นั้นแหละ แต่สังคมช่วยผมได้โดยจัดหลักสูตรง่าย ๆ เพื่อผมจะได้**เรียนรู้ตลอดชีวิต**
- (8) ผมอยากได้รับการ**ตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ** จะได้ป้องกันแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ เพราะอายุอย่างผมจะประมาทไม่ได้ และเมื่อมีความจำเป็น เช่น ต้องเปลี่ยนข้อเข่าที่ชำรุดไปมากแล้ว ก็ยังทำได้โดยไม่แพงเกินความสามารถจ่ายของผม

- (9) แน่นนอนละ ผมอยากมีชีวิตที่ยังคงทำสิ่งต่างๆที่ผมสามารถทำได้ ผมอยาก**มีงานทำ** ไม่ว่าจะเป็งานที่มีค่าตอบแทนหรืองานตามความสมัครใจ อันทำให้ผมรู้สึกว่ามีคุณค่าในสังคม และ ยังช่วยไม่ให้สมองผมเสื่อมเร็ววันัก
- (10) ประสบการณ์ยาวนานตลอดชีวิตของผมน่าจะช่วยในการแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่คนรุ่นใหม่ในการทำงานและแก้ปัญหาต่างๆได้
- (11) ผมอยาก**ไปมาหาสู่**กับเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง ลูกหลาน โดยไม่ลำบากนักและจัดการเองได้โดยไม่ต้องพึ่งลูกหลานมากนัก
- (12) ผมอยาก**อยู่บ้าน**ที่ผมอยู่มาตลอด อยากดูแลตัวเองอย่างที่เคย แต่ถ้าเริ่มมีความยากลำบากก็ยินดีที่จะปรับเปลี่ยน โดยมีผู้ช่วยอภิบาลเมื่อผมเริ่มช่วยตัวเองไม่ได้
- (13) เมื่อผม**ป่วย** ผมอยากมี**ผู้ดูแลรักษา** โดยระบบประกันสุขภาพช่วยจัดการให้ เงินออมของผม รวมทั้งลูกหลานก็ช่วยได้

แต่ถ้าผมป่วยมากจนเป็นการทรมานหากยังคงยื้อชีวิตอยู่ และเป็นภาระแก่ลูกหลานและสังคม ก็ขอให้ปล่อย
ให้ผมไปเถิดกลับสู่ “ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน”

- ศ. ดร. ปวย อึ้งภากรณ์ ได้บอกว่า “ตายแล้ว เผอผมเกิด อย่าฝัง คนอื่นจะได้ที่ที่อาศัยและทำกิน และอย่าทำพิธีรีตองในงานศพให้วุ่นวายไป”
- การขยายความปฏิทินแห่งความหวังของท่าน ในช่วงก่อนถึงเชิงตะกอน ในที่นี้ ล้วนเป็นการแสดงความหวังของผมเองทั้งนั้น
- แต่หากมีอะไรที่ต่างไปจากความคาดหมายของท่าน และหากท่านได้มีญาณล่วงรู้ได้ ผมก็คิดว่าท่านก็คงไม่ว่าอะไร เพราะเป็นความเห็นที่ผมมีขึ้นจากอิทธิพลของข้อเขียนของท่าน ซึ่งเป็นลุงของผมเอง

ย้อนรอยความเป็นมา จากนโยบายสู่ปฏิบัติการ

ช่วงที่ตามมาผมเป็นรองนายกฯด้านสังคม (2557-2558) แผนสุขภาพะตลอดชีวิต - ที่ประชุม สสส.เสนอตั้งกองทุนส่งเสริมการพัฒนาภาคประชาสังคม เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีก่อนและต่อมาเป็นพระราชบัญญัติ(พรบ.)ในระยะยาว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกิจการต่างๆเช่น เกิดกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)

รูปธรรมการดำเนินงานที่เกิดขึ้น คือ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2558 ณ ห้องนารีสโมสร ทำเนียบรัฐบาล ศ.ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายสังคม เป็นประธานแถลงข่าว “รัฐ - ราษฎร์ ร่วมใจห่วงใยดูแลผู้สูงอายุ” โดยมีรัฐมนตรีกระทรวงด้านสังคม และผู้แทนหน่วยงานทั้ง 6 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระทรวงแรงงาน เพื่อบูรณาการงานของกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ ระดับตำบล และอำเภอ ในทุกจังหวัดเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้สูงอายุในประเทศไทยมีอัตราเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง คาดว่า ในปี 2578 หรืออีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ดังนั้นรัฐบาลได้มีนโยบายสนับสนุนมาตรการรองรับผู้สูงอายุไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีศักยภาพต่อการร่วมพัฒนาสังคม โดยความร่วมมือระหว่าง 6 กระทรวง และหน่วยงานด้านสร้างเสริมสุขภาพ อาทิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ร่วมกันบูรณาการงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในระดับพื้นที่

แต่ละหน่วยงานให้ความสำคัญ และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในแต่ละด้านตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน แต่จะเกิดกลไกเชื่อมประสานให้การทำงานในพื้นที่ระดับตำบลเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น ช่วยลดความซ้ำซ้อน เกิดการเชื่อมโยงข้อมูล เครือข่าย แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทำให้สามารถวางแผนทางพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีคณะกรรมการบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่ประกอบด้วยผู้แทนจากกระทรวงต่าง ๆ ข้างต้น ร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน และทำหน้าที่ติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ ทั้งนี้ตั้งเป้าให้เกิดพื้นที่บูรณาการนำร่องอย่างน้อย 155 ตำบล ใน 76 จังหวัด ภายในปี 2558 จากนั้นจะขยายผลให้เกิดขึ้นทั่วประเทศต่อไป

กลไกกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เน้นสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการพิทักษ์ผู้สูงอายุ ใน 8 ประเด็นสำคัญ คือ 1.พัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งชมรมผู้สูงอายุ 2.สนับสนุนจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ 3.ให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เป็นศูนย์กลางพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระดับพื้นที่ 4.สนับสนุนปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่พิกอาศัยของผู้สูงอายุ และสถานที่สาธารณะในชุมชน 5.สนับสนุนกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ 6.สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุ 7.ส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ และ 8.ประสานความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

กลไกกระทรวงสาธารณสุข เน้นจัดบริการด้านสุขภาพ อาทิ ส่งเสริมสนับสนุนการบริการสุขภาพผู้สูงอายุ โดยการตรวจคัดกรอง/บริการทันตกรรม ประเมิน และส่งต่อเพื่อดูแลอย่างบูรณาการเชื่อมโยงจากสถานพยาบาลสู่ชุมชนท้องถิ่น การจัดทีมหมอรอบครัว (Family care team) เพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในผู้สูงอายุ การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง และส่งต่อเพื่อการบำบัดรักษา การฝึกอบรมผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ (Care manager) และฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Care giver) ในชุมชน

ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เป็นเป้าหมาย คือ

- มีการเสนอกฎหมายกิจการเพื่อสังคม ซึ่งรวมถึงการดูแลผู้สูงอายุ (สุดท้าย คือ พรบ. วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562)
- ที่ประชุม รัฐมนตรีว่าการฯ ด้านสังคม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เสนอจัดทำโครงการใหญ่ที่ผูกพันงบประมาณเป็นงบประมาณการ จัดสรรให้แต่ละกระทรวง
- เน้นการสนับสนุนชุมชน ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์กรชุมชน ฯลฯ กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่งเสริมการออกกำลังกายและการสังสรรค์

บทเรียนสำคัญเพื่อขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ

“พลังและศักยภาพองค์กรผู้สูงอายุ”

จากการระดมความคิดเห็นนิยามของพลังและศักยภาพองค์กรผู้สูงอายุ ผู้เข้าร่วมให้ความหมายตามบริบทและมุมมองของตนว่า คือ ประสพการณ์ ความรู้ ความสามารถในการทำงาน/แสดงออกต่อชุมชนสังคม อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

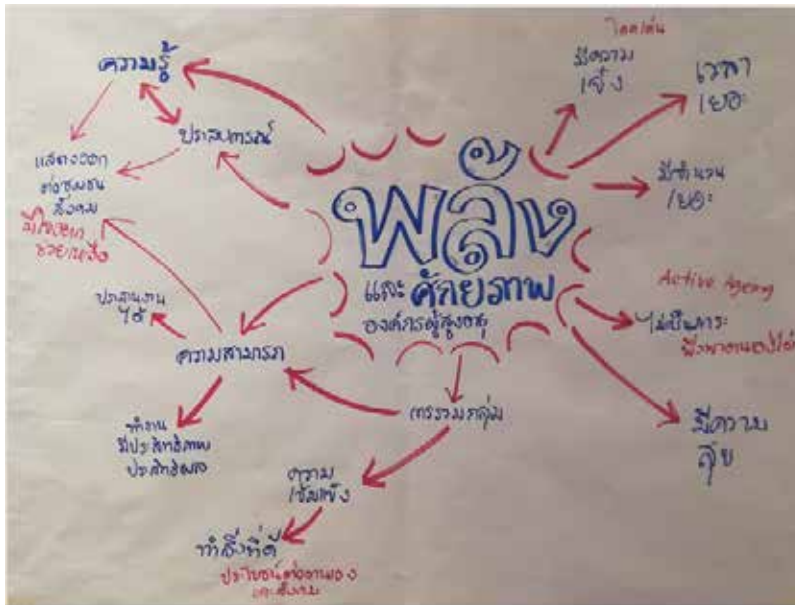
เป็นการใช้โอกาสของผู้สูงอายุที่มี เวลาว่างมากขึ้น มีจำนวนมากขึ้น มารวมกลุ่มทำกิจกรรมทำสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อย่างมีความสุข

การแสดงพลังและศักยภาพนี้ สะท้อนภาพพุดพลัง (Active Ageing) ไม่เป็นภาระ สามารถพึ่งพาตนเองได้

ศักยภาพขององค์กรผู้สูงอายุ วัดได้จากการมีสมาชิกที่คุณภาพชีวิตดี มีความรู้ ร่วมคิดร่วมทำ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อแก้ไขปัญหา มีความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ระดมทุนทรัพยากร และบริหารจัดการองค์กรได้

ศักยภาพ สามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นได้ และช่วยให้ใช้เวลา/ทรัพยากรลดลงในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา

เมื่อองค์กรผู้สูงอายุที่มีศักยภาพรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ก็สามารถแสดง พลัง ผ่านการขับเคลื่อน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ประสบการณ์ความสำเร็จและผลลัพธ์/การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

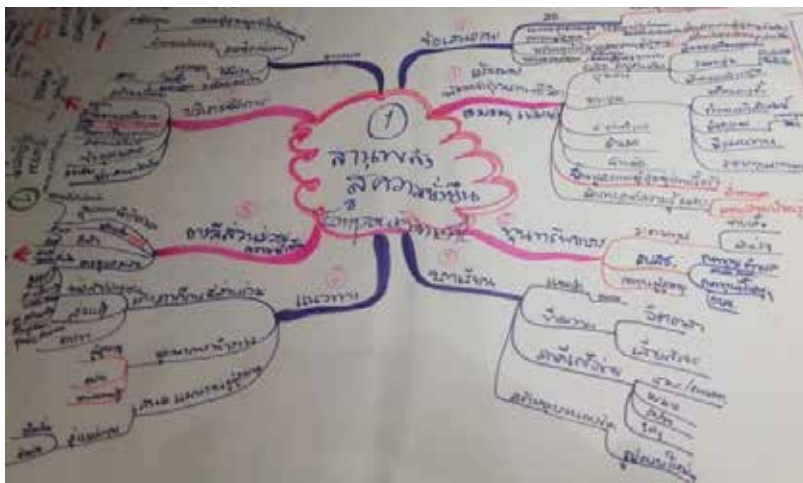
- ประสบการณ์ความสำเร็จและผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ของผู้เข้าร่วม มีระดับความสำเร็จ แตกต่างกันไปตามปัญหา/บริบทพื้นที่ และระยะเวลาในการดำเนินงาน
- พื้นที่ที่ยังไม่เคยมีการจัดตั้งชมรม ได้จัดตั้งชมรมใหม่ในระยะเวลาที่ผ่านมา
- มีกิจกรรมอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้สูงอายุในการดูแลบุตรหลาน ผ่านกระบวนการพัฒนา 4 ด้าน กว่า 180 คน มีภาคีแหล่งทุนสนับสนุนโดย สปสช. และกองทุนในพื้นที่ และ สสส.
- มีกิจกรรมผ่าน ศพอส. และผ่านการประเมิน จัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ มีนักเรียน 800 คน มีกิจกรรมของ อผส. ในการดูแลชุมชน ผลสืบเนื่องเกิดกลุ่มอาชีพ สินค้าผู้สูงอายุ และมีกองทุนระดับชุมชน
- กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของชมรมสามารถช่วย ลดภาวะการเกิดโรค ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีขึ้น กิจกรรมของชมรมมีสมาชิกเข้าร่วมมากขึ้น สามารถสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงจำนวน 30 คน

- มีการจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ผ่านการบูรณาการร่วมกันระหว่าง ชมรมผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาล และ สาธารณสุข
- เกษตรกรสูงอายุ 14 ครอบครัว ประสบปัญหาภาวะสุขภาพจากการใช้สารเคมี ราคาผลผลิตตกต่ำ ได้รวมกลุ่มเรียนรู้ **ปรับเปลี่ยนวิถีเกษตร** ไม่ใช้สารเคมี ทำให้มี**รายได้เพิ่มขึ้น**จากผลผลิตข้าวออร์แกนิก มี**สุขภาพดีขึ้น** และต่อยอดแปรรูปข้าวกล้องงอก
- การรวมกลุ่มกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ และผู้สูงอายุยากไร้ 50 คน ใช้ต้นทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม ทอผ้า ลงทุนเริ่มต้น 6,000 บาท **ฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้าน** เกิดอาชีพ **มีรายได้ และมีความสุข**
- มีการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เกิดเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ และได้รับการยอมรับ/จดจำ

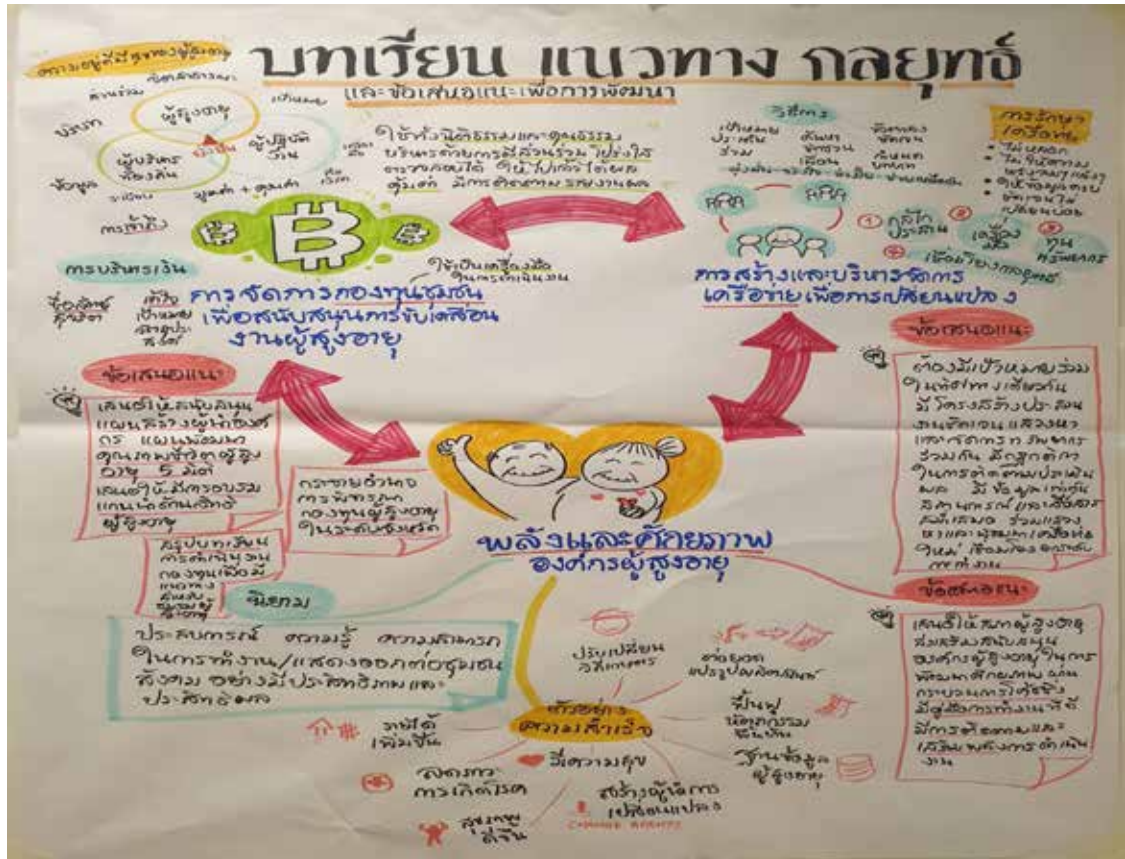
สรุปผลการถอดบทเรียนพลังและศักยภาพองค์กรผู้สูงอายุ

จากการสะท้อนตัวอย่างความสำเร็จ สามารถแบ่งกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนตามความสนใจได้ 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 การรวมกลุ่มสานพลังเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Empowerment) และ กลุ่มที่ 2 การจัดการคลังปัญญา ระบบข้อมูลสู่ความยั่งยืน (Creative economy)

พลังและศักยภาพองค์กรผู้สูงอายุ

- ปัจจัยที่องค์กรผู้สูงอายุจะสามารถมีพลัง และดำเนินงานจนเกิดผลลัพธ์ความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการ คือ คน/เงิน/อุปกรณ์/และการบริหารจัดการ
- คน/เงิน/อุปกรณ์ (ทรัพยากร)ล้วนมีความสำคัญ โดยเฉพาะทรัพยากรคนที่มีทัศนคติที่ดี ทักษะ ภูมิปัญญา จิตอาสา

- การบริหารจัดการ (ระบบ) องค์กรผู้สูงอายุควรมีข้อมูล ซึ่งนำมาวิเคราะห์เพื่อดำเนินกิจกรรมเพื่อจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สมาชิกรับรู้บทบาทหน้าที่ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในและภายนอกองค์กร
- ผลลัพธ์สำคัญของกลุ่ม คือ งานเครือข่าย การสร้างอาชีพ/รายได้ให้ผู้สูงอายุ และมีต้นแบบรูปแบบการจัดการที่ดี สามารถขยายผล และนำสู่ความยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะการพัฒนาพลังและศักยภาพขององค์กรผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะต่อตนเอง

- ดูแลตนเองทั้งกายและใจ
- ปรับทัศนคติต่อการทำงาน
- ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี มีจิตอาสา เสียสละเพื่อส่วนรวม
- มีความสามัคคี
- ให้เด็ก/เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม

ข้อเสนอต่อชุมชน

- รวมกลุ่ม กลุ่มชุมชนรับรู้วัตถุประสงค์ มีความสามัคคี เสียสละ ช่วยเหลือกันและกัน
- จัดอบรมให้ความรู้ในการทำงาน
- ทำงานบูรณาการเป็นเครือข่าย เน้นเป้าหมาย ไม่ยึดติด
- สร้างเสริมสุขภาพ อาหารปลอดภัย
- ดูแลช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุด
- ขยายเครือข่ายผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะต่อนโยบาย

- มีนโยบายติดตามและเสริมกำลังการทำงานของชมรมผู้สูงอายุ
- ให้ความสำคัญกลุ่มผู้สูงอายุไม่เฉพาะองค์กรของรัฐ
- ผู้บริหารรับรู้ความต้องการ
- ศพอส. เป็นนโยบายของผู้บริหาร
- มีนโยบายหนุนเสริมให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน
- ทบทวนตรวจสอบนโยบาย/กิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

“การจัดการกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ”

การจัดการกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ เป็นการรวบรวมประเด็นประสบการณ์ และบทเรียนการบริหารจัดการกองทุนที่มีในชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในมิติต่างๆ ตามกรอบเป้าหมายพหุผลิพลัง ประกอบด้วย การเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี มีส่วนร่วมทางสังคมในลักษณะต่างๆ มีความมั่นคงในมิติเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม รวมทั้งเป็นผู้สูงอายุที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กองทุนที่มีในชุมชนกับการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ

รูปธรรมของการขับเคลื่อนการบูรณาการงานผู้สูงอายุของกองทุนต่างๆ ที่มีในชุมชน ผ่านโครงการที่ให้ทุนสนับสนุน กลุ่มเป้าหมาย คือผู้สูงอายุ ทั้งกองทุนที่เกี่ยวข้องกับ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท./อบต.) กองทุนภาครัฐอื่นๆ และกองทุนชุมชน (ตัวอย่าง กองทุนสังฆะออมทรัพย์ กองทุนผู้สูงอายุ เป็นต้น)

กองทุนฟื้นฟู (ระดับจังหวัด)

กองทุนสุขภาพตำบล

กองทุนดูแลระยะยาว (LTC)

กองทุนชุมชน / กองทุนหน่วยงานอื่นๆ
(พมจ.)

โครงการ

ผู้สูงอายุ

กองทุนสุขภาพ & กองทุนชุมชน

กองทุนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุในแต่ละระดับที่พื้นที่ทราบ และมีส่วนร่วมตามบริบทพื้นที่ พบประเภทกองทุน และลักษณะสำคัญ ดังนี้

กองทุนการออมแห่งชาติ หรือ กอช. เป็นกองทุนการออมเพื่อวัยสูงอายุที่ให้สิทธิ์ประชาชนสัญชาติไทยเข้าเป็นสมาชิกระบบบัญชีรายบุคคล โดยกองทุนเป็นนิติบุคคล ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เพราะปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีระบบการออมเพื่อการชราภาพที่ครอบคลุมภาคแรงงานทุกประเภทได้อย่างทั่วถึง ซึ่งยังมีแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่ได้รับความคุ้มครองเพื่อการชราภาพ และแรงงานเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในความยากจนในวัยสูงอายุ เพราะไม่มีช่องทางให้เข้าถึงเครื่องมือการออมเงินในขณะที่อยู่ในวัยทำงาน กองทุนการออมแห่งชาติ เป็นนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้คนไทยมีนิสัยรักการออม โดยการสะสมเงินวันละเล็กวันละน้อยเพื่อให้มีบำนาญใช้ในวัยชราในยามที่เกษียณอายุการทำงานไปแล้ว กล่าวอีกนัยก็คือ กองทุนการออมแห่งชาติเปรียบเสมือนหลักประกันการดำรงชีวิตในยามแก่ชรา

กองทุนผู้สูงอายุ ดำเนินการโดยกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กองทุนผู้สูงอายุเป็นกองทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พันธกิจหลักคือ ส่งเสริม ชมรม องค์กรผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายในการพัฒนาความเข้มแข็ง และสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการผลักดันกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพระดับจังหวัด ดำเนินการโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นกองทุนระดับจังหวัดที่ให้กลไกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีความพร้อมจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพ โดยงบประมาณเป็นงบสมทบระหว่าง ๒ หน่วยงาน โดยการดำเนินงานของกองทุนนี้จุดเน้นอยู่ที่การแก้ปัญหาให้กับกลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ที่อยู่ในระยะที่จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ

กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ ดำเนินการโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของ

ประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการประสานหน่วยงาน องค์กร และภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามาร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชน ร่วมวางแผน และส่งเสริมให้เกิดการร่วมดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพ สามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมกับชุมชน

กองทุนระบบการดูแลระยะยาว (LTC) ดำเนินการโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (กลุ่มติดบ้านติดเตียง) ได้รับบริการด้านสาธารณสุข ตามชุดสิทธิประโยชน์ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/อบต.) เป็นเจ้าภาพหลักในการบริหารจัดการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงแบบบูรณาการในพื้นที่ ภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิในพื้นที่

กองทุนสวัสดิการชุมชน โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน สร้างความอยู่ดีมีสุขของประชาชน โดยใช้ฐานทุนที่มีภายในมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกับกิจกรรมและกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของ “ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง” ภายใต้สิ่งที่เป็นจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมในชุมชน

กองทุนวันละบาท เป็นกองทุนระดับพื้นที่/ตำบล ที่พื้นที่ดำเนินการร่วมกันภายใต้การมุ่งหวังว่าจะเป็นการส่งเสริมการออมเงินเพื่อแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นลักษณะกองทุนสวัสดิการแก่สมาชิกตลอดชีวิตในเรื่องการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย โดยใช้เงื่อนไขของคุณธรรม ความสามัคคี ความมีน้ำใจ ร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง และเมืองครุฑที่คอยช่วยเหลือสมาชิกเมื่อมีความเดือดร้อนหรือจำเป็น โดยกองทุนนี้ไม่ดำเนินการเพื่อแสวงหาผลกำไรสูงสุดทางทรัพย์สิน แต่เป้าหมายเพื่อการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน

กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ คือ กิจการที่บุคคลหลายคน ตกลงเข้าร่วมกันเพื่อสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ในการจัดการศพ และสงเคราะห์ครอบครัวผู้เสียชีวิตที่เป็นสมาชิก และมีได้ประสงค์จะหากำไรหรือรายได้ เพื่อแบ่งปันกัน การฌาปนกิจสงเคราะห์มีหน่วยงานของรัฐกำกับดูแลมิให้เกิดการทุจริตฉ้อโกงภายใต้ “พระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. 2545”

รูปธรรมกองทุนที่ดำเนินการ ในพื้นที่ที่ร่วมเวที ได้แก่

- กองทุนวันละบาท (ทุกชุมชน)
- กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ (ทุกชุมชน)
- กองทุนชุมชน (ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน)
- กองทุนเพื่อนช่วยเพื่อน (ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน, ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง)
- กองทุนชาวเกาะคาไม่ทอดทิ้งกัน (ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง)
- กองทุนบ้านกลางผู้สูงอายุ (อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร)
- กองทุนแม่ของแผ่นดิน (อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร)
- กองทุนสวัสดิการชุมชน (ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี)
- กองทุนจิตอาสาพัฒนาชุมชน - จพสช. (เทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี)
- มูลนิธิสุขเสรี (เทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี)

ความสำคัญของกองทุน

เป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์หลักเพื่อระดมคน ระดมทุน ระดมเงิน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันของคนที่มีทุนมากไปสู่คนที่มีทุนน้อยกว่า เป็นการสร้างโอกาสให้คนในชุมชนจัดการตนเอง โอกาสในการระดมทรัพยากรที่มีในชุมชนมาดูแลคนในชุมชน ซึ่งทุนมีทั้งเงิน คน ปัญญา ศักยภาพในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ มีการระดมคน ระดมเงิน ระดมความรู้ สติปัญญา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

จุดเริ่มของการก่อตั้งกองทุน

ธรรมชาติของกองทุนเริ่มจากสิ่งที่มี คนในชุมชนเห็นความสำคัญและคุณค่าของกองทุน และสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ท้องถิ่น ประชาชน คนในชุมชน อยู่ร่วมกันแบบเติมเต็มซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมในการทำงานและพัฒนากองทุน มีคนเริ่มต้น มีคนจุดไฟ มีคนที่เห็นปัญหาของ

คนอื่น มีจิตสาธารณะ มีคนทำงานที่สร้างการเรียนรู้ในชุมชนได้ (ไม่ใช่เงินหมด งดกิจกรรม) มีข้อมูล ทั้งข้อมูลภายในชุมชนและข้อมูลเชิงวิชาการที่ทำให้ชาวบ้านรู้ปัญหาของชุมชน มีภาคีเครือข่าย มีภาครัฐสนับสนุน ทั้งนี้ การก่อตั้งกองทุนอาจไม่ได้เริ่มที่ตัวเงินอย่างเดียว อาจเริ่มที่คน (คนที่มีใจ มีปัญญา) “หาคนดีให้เจอ” และระดมทุน ระดมทรัพยากร กิจกรรมของกองทุน ได้แก่ การระดมทุน (ทุนในชุมชน เช่น ทอดผ้าป่า ทุนจากภาครัฐ) การจัดสรรทุน (สวัสดิการ) และการเพิ่มทุน (สร้างรายได้) การวัดความสำเร็จของกองทุน หากเป็นทุนเงิน ความสำเร็จวัดที่จำนวนเงินทุน แต่ถ้าเป็นทุนคน มองที่การเพิ่มทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ฯลฯ

โครงสร้างของกองทุนต่างๆ ในชุมชน มีองค์ประกอบที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละกองทุนที่มีการจัดตั้ง และดำเนินการจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

ที่มา แนวคิด หลักการและเหตุผล สะท้อนถึงปัญหา และวัตถุประสงค์ตั้งต้นของการดำเนินการดำเนินกิจกรรมภายใต้กองทุน

คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นกลไกเชิงอำนาจในการตัดสินใจ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของกองทุนนั้นๆ **สมาชิก/กลุ่มเป้าหมาย/คุณสมบัติของสมาชิก** เพื่อกำหนดทิศทางร่วม และเพิ่มระดับความเข้มแข็งของกองทุน **บริการของกองทุน** เป็นบริการที่คืนประโยชน์ให้กับสมาชิกกองทุนนั้นๆ

แนวทางปฏิบัติ ได้แก่ กฎหมาย/ระเบียบ/กติกา/ข้อบังคับร่วมเพื่อให้การดำเนินงานกองทุนมีความเป็นธรรม และเป็นแนวปฏิบัติเดียวกันของสมาชิกในกองทุนนั้นๆ

ผลการดำเนินงาน เป็นการสะท้อนผลลัพธ์ ความสำเร็จ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินงานของกองทุน ประโยชน์เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาการดำเนินงานกองทุนในระยะต่อไป

การบริหารจัดการกองทุนต่างๆ ในชุมชน

การบริหารจัดการกองทุนควรตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และควรพิจารณาประเด็นสำคัญ ดังนี้

- เป้าหมายของกองทุน
- บริบทของพื้นที่

- กลไก โครงสร้างของคณะกรรมการกองทุน
- กลุ่มเป้าหมาย - เกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติของสมาชิก
- วิธีคิด วิธีการของคนทำงาน
- กฎหมาย/ระเบียบ
- การพัฒนาศักยภาพทีม
- แผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกองทุน
- การสนับสนุน ติดตาม
- ผลลัพธ์การดำเนินงาน
- ความเชื่อมโยงกับกองทุนอื่น ๆ องค์กรอื่น ๆ เช่น ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

ทำอย่างไรให้กองทุนมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

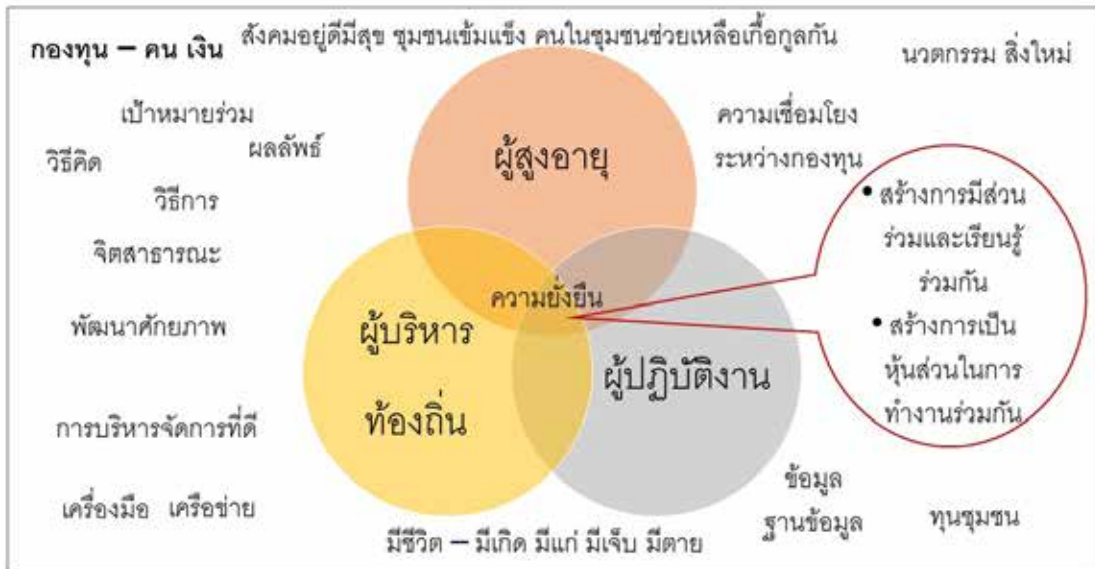
- ตอบโจทย์ชาวบ้าน ชุมชน
- มีการปรับตัวตามบริบท สถานการณ์
- ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สมาชิกกลุ่ม
- มีการพัฒนากองทุนและศักยภาพคนทำงาน
- มีการบริหารจัดการที่ดีไม่ได้มองเฉพาะที่ตัวเงิน แต่มองที่ผลประโยชน์โดยตรงของกลุ่มเป้าหมาย (พลังความเชื่อมั่น ศรัทธา รักษาผลประโยชน์) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ มีระบบบัญชีที่ดี ระบบบริหารจัดการโปร่งใส ตรวจสอบได้
- มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์
- มีกลยุทธ์การตลาด เช่น เพิ่มสวัสดิการสำหรับสมาชิก
- มีการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิธีคิด แนวคิดการทำงานกองทุน

การบริหารความเสี่ยงของกองทุน ควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- สมาชิกมีความเชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับผลประโยชน์จากกองทุน
- การปรับเปลี่ยนผู้นำ ทีมนำ
- การบริหารจัดการ เป็นไปตามระเบียบ หลักเกณฑ์ มีความคล่องตัวในการจัดการ มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
- การมีส่วนร่วม ทำให้เห็นว่ากองทุนเป็นของคน

ผลลัพธ์ของการดำเนินงานกองทุน

- สังคมเกื้อกูล มีความสุขทั้งคนรับ คนทำ
- มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต อบอุ่น ปลอดภัย
- มีงานทำ มีรายได้
- เข้าถึงบริหารสาธารณสุขได้มากขึ้น

เงื่อนไขการใช้ประโยชน์จากกองทุนในชุมชน

- ศักยภาพท้องถิ่นที่จะเข้าถึงแหล่งงบประมาณ และเชื่อมโยงงบประมาณโครงการด้านผู้สูงอายุร่วมกับภาคีพัฒนางานในพื้นที่ได้ เช่น (5 กองทุนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) / กองทุนอื่น ๆ ที่มีในชุมชนทั้งจากภาครัฐสนับสนุน และ ที่ชุมชนจัดการกันเอง)
- การให้ความสำคัญและการสนับสนุนงบประมาณในการจัดประชุม/เวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล พัฒนาโครงการ หรือ ชุดสิทธิประโยชน์ รวมทั้งความก้าวหน้าและผลการดำเนินงาน ประเด็นที่เป็นปัญหา เพื่อให้กองทุนที่มีตรงตามเป้าประสงค์ของสมาชิกเครือข่าย สมาชิกกองทุนที่มีในชุมชนเป็นประจำสม่ำเสมอ
- ความโปร่งใสในการบริหารจัดการและการยกระดับ เรียนรู้เพื่อพัฒนางานต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน

กองทุนผู้สูงอายุ

- การประชาสัมพันธ์การใช้กองทุน
- แบบฟอร์มการเขียนโครงการ
- ขั้นตอนการพิจารณาโครงการ

กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น / พื้นที่

- มีระบบและกลไกในการสนับสนุนโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ การเตรียมความพร้อม
- มีความคล่องตัวในการใช้จ่ายเงิน

กองทุนการดูแลระยะยาว (LTC)

- มีผลลัพธ์การดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- มีระบบ กลไก และรูปแบบการใช้จ่ายเงินตามบริบทของพื้นที่ เช่น จ่ายเงินรายชั่วโมง/เหมาจ่าย มีการดูแลตามความจำเป็น

กองทุนออมวันละบาท

- มีระบบและกลไกการบริหารจัดการกองทุน
- มีการตรวจสอบคุณสมบัติของสมาชิก ด้านสุขภาพ

“การสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง”

การทำงานร่วมกับบุคคล หน่วยงานและองค์กรภาคีที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการขับเคลื่อน ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายงานผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องซึ่งมาจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งในระดับพื้นที่และระดับส่วนกลาง จำเป็นต้องเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนและศักยภาพของกันและกัน นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องเข้าถึงวิถีคิด วิถีทำงาน นโยบายและข้อมูลที่สำคัญจำเป็นต่อการวางแผน ดำเนินงาน กำกับติดตามร่วมกัน ทั้งนี้ด้วยการมีเป้าหมายร่วมกันที่จะมุ่งหน้าพัฒนาเครือข่ายและนำพากันไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น

องค์ประกอบสำคัญในการสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง

1. เป้าหมาย มีเป้าหมายร่วมในทิศทางเดียวกัน รู้ข้อมูลสถานการณ์ร่วม
2. การบริหารจัดการเครือข่าย โครงสร้างหน่วยประสานชัดเจน มีกติการ่วม/ประเมิน/ติดตามผล
3. การสื่อสาร ต้องมีข้อมูล เพื่อการแสวงหาเครือข่ายใหม่ และเชื่อมโยงกับเครือข่ายงาน
4. พัฒนาศักยภาพภาคี เรียนรู้ร่วม ผ่านเครื่องมือช่วยพัฒนาคุณภาพ เครื่องมือสร้างแรงจูงใจ
5. องค์กรผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุมีคุณภาพ และเข้มแข็ง
6. ทีมนำ/ศักยภาพแกนนำองค์กร

ข้อเสนอเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการเครือข่าย

1. มีข้อมูลสถานการณ์, มีเครื่องมือ/ตัวชี้วัด, มีเป้าหมายร่วมกัน และมีเวทีสื่อสารอย่างต่อเนื่อง
2. สนับสนุนชุดโครงการของเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุ
3. กระจายอำนาจการจัดการกองทุนผู้สูงอายุให้ระดับจังหวัด ตำบล หมู่บ้าน

โจทย์ร่วมที่จะนำไปสู่การสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง

- 1) ทำอย่างไรเราจะสร้างคนรุ่นใหม่มาสานต่องาน
- 2) วิธีการ เทคนิคสร้างสุข สนุกกับงานของเครือข่าย เรียนรู้งานทุกมิติจากเครือข่าย

เรียนรู้เทคนิควิธีการจากประสบการณ์ตรงจากการบริหารจัดการเครือข่าย

เทคนิค วิธีการในการหาภาคีที่สำเร็จ และได้ผลที่ดี และเทคนิค วิธีการในการการสานต่อเครือข่าย

- ต้องมีความชัดเจนว่า ทำเรื่องอะไร เครือข่ายอะไร วัตถุประสงค์เป็นอย่างไร
- สแกนดูในพื้นที่ว่ามีใครทำเรื่องนี้อยู่บ้าง คนที่รับผิดชอบต้องเหมาะสมกับงานที่กำลังจะทำ
- เชิญพบปะหารือ
  - เครือข่ายที่สนใจและมีเป้าหมายร่วมกัน
  - มีผลประโยชน์ร่วมกัน (เป้าหมายที่ประชาชน และสังคม)
- บทบาทและทรัพยากรของแต่ละภาคีที่จะสามารถเสริมกันได้

วิธีการหล่อเลี้ยงเครือข่ายให้ยาวนาน ต่อเนื่อง

- สร้างความไว้วางใจ
- ยกย่องให้เกียรติ ให้กำลังใจ
- ห่วงใย จริงใจ มีน้ำใจ สานสัมพันธ์
- เพิ่มช่องทางการสื่อสาร

วิธีจัดการเครือข่ายเมื่อต้องเผชิญปัญหาภายในเครือข่าย

วิธีการสำคัญอันดับแรก คือ ประเมินสถานการณ์ ค้นหาสาเหตุที่แท้จริง เพราะมีหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องกัน เช่น สื่อสารน้อย/ แขนงนำประสานไม่ชัดเจน/ ผู้ประสานไม่มีบาร์มี/ เกี่ยว(ชวน)ผิดคน agenda ร่วมไม่ชัดเจนค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา เช่น เจอกันบ่อยขึ้น/ หาวิธีสื่อสาร/ เคลียร์ประเด็น/ ต้องใช้เวลา/ ใจเย็นๆ ค่อยๆคิดพิจารณา ไม่หุ่่มสุดตัว ไม่รีบตัดสินใจ/หาคนกลางมาช่วยไกล่เกลี่ย/ ภาคีต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย /สร้างเงื่อนไขบางอย่างเพื่อเอื้อประโยชน์ในการทำงานร่วม เช่น ใช้ MOU เป็นเครื่องมือช่วยในระดับนโยบาย

สุดท้าย หากพยายามแก้ไขปัญหาร่วมกันไม่ได้ผลแล้วในฐานะผู้บริหารเครือข่าย “ค่อยๆถอยห่าง” และ “เรียนรู้ตนเองและเครือข่ายเพื่ออนาคตใหม่ในโอกาสต่อไป”

ข้อพึงระวัง เพื่อไม่ทำให้เสียเครือข่าย

- ไม่หลอกใช้เครือข่ายเพื่อผลประโยชน์
- อย่าให้ความหวังกับเครือข่ายเรื่องงบประมาณ
- ให้ข้อมูลเครือข่ายครบถ้วน ไม่กั๊ก
- การประสานงานควรชัดเจนไม่ปรับเปลี่ยนบ่อยๆ
- เป็นกลาง ไม่เลือกสนับสนุนกับเครือข่ายหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง
- ไม่ตำหนิเครือข่ายต่อที่ประชุมหรือเวทีตอนจัดกิจกรรม
- ไม่เรียกร้องต่อรองผลประโยชน์
- ไม่นินทา ให้ร้ายเครือข่ายทั้งต่อหน้าและลับหลัง
- มีสัจจะ ยึดหยุ่น ใจเขาใจเรา
- คิดบวก สมานฉันท์ ดี เพื่อก่อให้เกิดเรื่องราวดี
- สร้าง “ตำนาน” ร่วมกันแม้ปัจจัยไม่เอื้ออำนวย
- ไม่ยึดติดตำแหน่ง “หัวโขน”
- จริงใจ สำนวณ กาย วาจา ใจ
- เคารพ ให้เกียรติ
- มองแง่ดีให้อภัย
- ยึดประโยชน์ส่วนร่วม
- ใช้หลักสังคหัตถ์ 4 (ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา สมานัตตา)
- สื่อสารชัดเจนตรงกัน

สรุปประเด็นข้อเสนอแนวทางและกลยุทธ์ขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุแต่ละประเด็น

ข้อเสนอ แนวทางและกลยุทธ์ขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุประเด็น “พลังและศักยภาพองค์กรผู้สูงอายุ”

ข้อเสนอแนะต่อตนเอง

- ดูแลตนเองทั้งกายและใจ
- ปรับทัศนคติต่อการทำงาน
- ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี มีจิตอาสา เสียสละเพื่อส่วนรวม
- มีความสามัคคี
- ให้เด็ก/เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม

ข้อเสนอต่อชุมชน

- รวมกลุ่ม กลุ่มชุมชนรับรู้วัตถุประสงค์ มีความสามัคคี เสียสละ ช่วยเหลือกันและกัน
- จัดอบรมให้ความรู้ในการทำงาน
- ทำงานบูรณาการเป็นเครือข่าย เน้นเป้าหมาย ไม่ยึดติด
- สร้างเสริมสุขภาพ อาหารปลอดภัย
- ดูแลช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุด
- ขยายเครือข่ายผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะต่อนโยบาย

- มีนโยบายติดตามและเสริมกำลังการทำงานของชมรมผู้สูงอายุ
- ให้ความสำคัญกลุ่มผู้สูงอายุไม่เฉพาะองค์กรของรัฐ
- ผู้บริหารรับรู้ความต้องการ
- ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เป็นนโยบายของผู้บริหาร
- มีนโยบายหนุนเสริมให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน
- ทบทวนตรวจสอบนโยบาย/กิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

ข้อเสนอ แนวทางและกลยุทธ์ขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุประเด็น “การจัดการกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ”

กองทุนผู้สูงอายุ

- การประชาสัมพันธ์การใช้กองทุน
- แบบฟอร์มการเขียนโครงการ
- ขั้นตอนการพิจารณาโครงการ

กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น / พื้นที่

- มีระบบและกลไกในการสนับสนุนโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ การเตรียมความพร้อม
- มีความคล่องตัวในการใช้จ่ายเงิน

กองทุนการดูแลระยะยาว (LTC)

- มีผลลัพธ์การดูแลผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- มีระบบ กลไก และรูปแบบการใช้จ่ายเงินตามบริบทของพื้นที่ เช่น จ่ายเงินรายชั่วโมง/เหมาจ่าย มีการดูแลตามความจำเป็น

กองทุนออมวันละบาท

- มีระบบและกลไกการบริหารจัดการกองทุน
- มีการตรวจสอบคุณสมบัติของสมาชิก ด้านสุขภาพ

ข้อเสนอ แนวทางและกลยุทธ์ขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุประเด็น “การสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง”

1. WATCH DOG (จับตาดู) ท้นสถานการณ์
2. การมีฐานข้อมูลและใช้ประโยชน์ร่วม
3. ท้องถิ่นกลไกฐานรากของการขับเคลื่อนสำคัญ
4. ศักยภาพท้องถิ่นกับการบูรณาการร่วมภาคีเครือข่ายสำคัญ
5. การบูรณาการงบประมาณกับบุคลากรให้เหมาะสม

6. พิจารณาหลักสูตร ผู้เรียนมีความสุข ผู้สอนมีความสุข คือเป้าหมายที่สำคัญ
7. แนวทางการกำหนดมาตรฐานและพัฒนา (ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.)/โรงเรียน/กลไกงานผู้สูงอายุ/องค์กรอิสระที่บริหารจัดการและอื่นๆ)
8. กลไกจิตอาสาและการจัดการเครือข่ายเพื่อทำงานชุมชนเข้มแข็ง
9. ศักยภาพของผู้รับผิดชอบ องค์กรผู้สูงอายุ/ผู้รับผิดชอบที่ท้องถิ่น
10. การแสวงหาภาคีเครือข่ายเชื่อมต่อด้านธรรมชุมชน

ข้อเสนอเพื่อให้เกิดการสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง

- 1) เป้าหมาย มีเป้าหมายร่วมในทิศทางเดียวกัน รู้ข้อมูลสถานการณ์ร่วม
- 2) การบริหารจัดการเครือข่าย
- 3) โครงสร้างหน่วยประสานชัดเจน มีกติการ่วม/ประเมิน/ติดตามผล
- 4) การสื่อสาร ต้องมีข้อมูล
  - การแสวงหาเครือข่ายใหม่
  - เชื่อมโยงกับเครือข่ายงาน
- 5) พัฒนาศักยภาพภาคี เรียนรู้ร่วม ผ่านเครื่องมือช่วยพัฒนาคุณภาพ เครื่องมือสร้างแรงจูงใจ
- 6) องค์กรผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุมีคุณภาพ และเข้มแข็ง
- 7) ทีมนำ/ศักยภาพแกนนำองค์กร

ข้อเสนอเพื่อให้เกิดการสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง

- 1) สนับสนุนชุดโครงการของเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุ
- 2) กระจายอำนาจการจัดการกองทุนผู้สูงอายุให้ระดับจังหวัด ตำบล หมู่บ้าน
- 3) มีข้อมูลสถานการณ์, มีเครื่องมือ/ตัวชี้วัด, มีเป้าหมายร่วมกัน และมีเวทีสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นสนับสนุนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

นายวิระชัย ก้อนมณี

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนระบบบริการสุขภาพชุมชน สปสช.

นางสาวศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์

ที่ปรึกษาโครงการผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ พม.

นางสิรินุช อันตราเสน

ผู้อำนวยการกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ พม.

พญ.สุพัทธรา ศรีวณิชชากร

เลขาธิการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพชุมชน

นายวิระชัย ก้อนมณี ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนระบบบริการสุขภาพชุมชน สปสช.

ตอนนี้มีการประชุมผู้สูงอายุมากขึ้น และทุกครั้งเราจะพบผู้สูงอายุที่สุขภาพดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ดังนั้นข้อเสนอแนะที่จะร่วมกันสร้างอย่างไรให้ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุที่มีสุขภาพกาย และจิตใจทั้งประเทศนั้นเป็นความท้าทายที่สำคัญ

ต้นแบบผู้สูงอายุแบบที่กล่าว คือ 1. มีพลังในตัวเอง 2. มีสุขภาพดี และ 3. พึ่งพาตนเองได้

ในส่วนนี้ การถอดบทเรียนอาจจะไม่ใช่ผู้สูงอายุทั้งหมด การออกแบบการดูแลผู้สูงอายุต้องไปผสานพลังกับชุมชน กับท้องถิ่น กับเยาวชน “สำหรับคนที่กำลังจะได้เบียดงชีพในอีกไม่กี่เดือน สิ่งที่ผมเสียใจมากคือผมเตรียมตัวช้าไป ผมอาจจะต้องทำงานต่อไปอีก เพราะว่าเงินเลี้ยงชีพไม่พอ และนี่คือปัญหาของบ้านเรา”

ในเวทีนี้มีประเด็น 3 กลุ่มที่สำคัญคือ

กลุ่มที่ 1 การสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีพลังเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงแบบไหน อย่างไรบ้าง

กลุ่มที่ 2 รูปธรรม/บทเรียนคนในพื้นที่ที่มีการทำงานมาอย่างยาวนาน และมีความสำเร็จและอุปสรรค เพื่อสร้างการเรียนรู้มีอย่างไรบ้าง

กลุ่มที่ 3 การแสวงหา และรักษาภาคี/เครือข่ายเพื่อการพัฒนาและขับเคลื่อนงานเป็นอย่างไรบ้าง

เรื่องแรก คือ เรื่องของ**การสร้างพลังในพื้นที่** ต้องขอบคุณบทเรียนจากอาจารย์สว่างที่นำให้เห็นว่า การที่จะขับเคลื่อนพลังของชุมชน “พลังที่อยู่ในชุมชนผู้สูงอายุ” นั้นต้องมองภาพการประสาน หนุนเสริม เชื่อมร้อยกัน ปัจจุบันนี้ พลังของผู้สูงอายุที่มีคือ **พลังที่ 1 พลังที่จะดูแลตัวเอง พลังที่ 2 พลังไปดูแลคนอื่น** ด้วยสิ่งหนึ่งที่มีอยู่ในผู้สูงอายุทุกท่านคือ ความเป็นครู อาจารย์ หลายท่านมีบทบาทเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเกษียณไปแล้ว ท่านสามารถดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี ทั้งด้านสุขภาพเงินสุขภาพกาย และ**พลังที่ 3 คือ การสร้างพลังในเครือข่ายในพื้นที่** ดังนั้น แนวทางการสร้างพลังคือ

1. **สร้างพลังเพื่อดูแลตัวเอง** คือ การสร้างความรู้ให้กับตัวเอง การสร้างเครือข่าย รวมตัวกันเพื่อดูแลซึ่งกันและกัน ดูแลสุขภาพตัวเอง

2 **การนำพลังไปใช้** กลุ่มที่พูดถึงเรียกว่า **คลังสมองของพื้นที่** ถ้ามีโครงการตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น

- ชมรมผู้สูงอายุ เขียนโครงการเพื่อใช้งบประมาณกองทุนตำบลเพื่อไปเล่นนิทานให้เด็กฟังในศูนย์เด็ก ผู้ดูแลเด็กเล่นนิทานไม่เก่าเท่าผู้สูงอายุ ให้เป็นพลังที่จะไปเคลื่อนสังคม ดึงศักยภาพผู้สูงอายุและพื้นที่
- ชมรมผู้สูงอายุ เขียนโครงการเพื่อไปช่วยพัฒนาการเด็กในศูนย์เด็ก และก็สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนของท้องถิ่น

ประเด็นเรื่องกองทุน และงบประมาณ จากบทเรียนจะพบว่ากองทุนในพื้นที่จำนวนมาก ยกตัวอย่าง กองทุนที่มีในระดับชุมชน มีลักษณะดังนี้

กองทุนลักษณะที่ 1 เป็นกองทุนที่รัฐจัดให้ไม่ต้องสมทบ อันนี้เห็นชัดในหลาย ๆ กองทุน แม้กระทั่ง เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่รัฐจัดให้ คือมีระเบียบเพื่อกำกับการดำเนินแบบหลวม ๆ ซึ่งกองทุนในรูปแบบนี้ ความยั่งยืนน้อยมาก และอนาคตหากฐานเศรษฐกิจที่มีหลายปัจจัยมาเกี่ยวข้อง มีโรคระบาด เศรษฐกิจไม่หมุน รัฐบาลก็อาจจะมึงบประมาณไม่พอตั้งงบประมาณไม่ได้

กองทุนลักษณะที่ 2 คือกองทุนที่เกิดขึ้นในลักษณะเป็นเอาทุนมารวมกัน ตัวอย่าง กองทุนของ สปสช. ที่ทำอยู่ใน 45 บาท จะเห็นว่ารายรับของกองทุนกำหนดไว้ 3 เรื่อง เรื่องที่ 1 คือเรื่องที่ สปสช.จัด เรื่องที่ 2 คือ ท้องถิ่นจัด แล้วยังเรื่องที่ 3 คือจัดชุมชนมาสมทบ

กองทุนในลักษณะสุดท้าย คือกองทุนที่เกิดขึ้นโดยชุมชน ประชาชนเอง เช่น ฅมาปนกิจสงเคราะห์ ออมวันละบาท เป็นต้น

สุดท้าย การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการที่ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมได้นั้นสำคัญในส่วนกระบวนการ ที่สร้างให้เกิดการใช้ทุน ทรัพยากรร่วมกัน ในส่วนของ สปสช. กองทุนที่ทำอยู่ตอนนี้ คือ กองทุนระดับท้องถิ่น กองทุนระดับจังหวัด ที่เรียกว่ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพฯ ระดับจังหวัด กองทุนนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลสุขภาพคน พิการกับผู้สูงอายุโดยตรง

ข้อเสนอภาพรวม ถ้าด้วยศักยภาพของแต่ละท้องถิ่นควรจะพิจารณาข้อมูลในตำบล เทศบาลในพื้นที่ว่ามีกองทุนอะไรบ้าง เช่น กองทุนผู้สูงอายุ มีเงินบริจาคอะไรต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูล แม้กระทั่งกองทุนฟื้นฟูภายใน จังหวัด อบจ.ต่าง ๆ ซึ่งมี 46 จังหวัด กำลังจะขยายให้ครอบคลุมทั้งประเทศ

ทิศทางของการพัฒนากองทุนท้องถิ่น ตอนนี้จุดที่จะมีการปรับเปลี่ยน คือ เขียนโครงการเป็นรายปี สปสช.กำลังจะพัฒนาให้ท่านเขียนเป็นโครงการระยะยาว แล้วอนุมัติเป็นโครงการผูกขาดคือเสนอครั้งเดียวเป็นแผนกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น ในระยะ 3 ปี ซึ่งตรงนี้ สปสช.ได้มีการออกแบบและเขียนตัวอย่างไว้แล้ว คือโครงการของศูนย์เด็กเล็กกับโครงการควบคุมโรคเรื้อรัง อันนี้เราทำแผนเป็นแนวทาง เป็นคู่มือต่อไปน่าจะทำแผนเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งในกระบวนการทาง สปสช. ก็ได้ปรึกษาเงื่อนไขในเชิงการจัดการกับทางสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ว่างบประมาณกองทุนท้องถิ่นสามารถใช้ได้ และ สปสช. สามารถอนุมัติโครงการระยะยาวได้อย่างไร เป็นต้น

ข้อเสนอในนามของ สปสช. คือให้พื้นที่ได้มีการทบทวน และสำรวจกองทุนในพื้นที่ให้ครอบคลุม และวางแผนออกแบบกิจกรรมดำเนินงาน/แผนปฏิบัติการให้เป็นการดำเนินงานในระยะยาว ทำแผนปฏิบัติการแบบมองข้างหน้า มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ผลลัพธ์ และสรุปผล ประเมินผล

นางสาวศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์ ที่ปรึกษาโครงการผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ พม

หลายประเด็นที่ท่านวิระชัยได้พูดไปแล้ว เกี่ยวกับการใช้เงินของกองทุนของ สปสช. ที่ลงไปสนับสนุน การดำเนินงานที่ท้องถิ่น และกองทุนที่สร้างประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุภาพรวมได้ค่อนข้างมากโดยเฉพาะกองทุน สุขภาพชุมชน ที่เอื้อไปถึงผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพ ส่วนกองทุนเรื่องของการดูแลระยะยาวนี้ให้ประโยชน์กับ กลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียง และทำให้เกิดกลไกของการดูแลผู้สูงอายุผ่านผู้จัดการดูแลและผู้ดูแลส่วนนี้ที่หาก ทำงานร่วมกับภาคีกระทรวงสาธารณสุขก็ทำให้เรื่องของงานผู้สูงอายุลงไปในพื้นที่ชัดเจนที่เป็นนโยบาย จากส่วนกลาง

กรณีนี้เป็นตัวอย่างที่ต้องขอบคุณ สปสช. ที่พยายามผลักดัน เรื่องกองทุนที่จะลงไปถึงผู้สูงอายุกลุ่มที่ พึ่งได้ก็เป็นความสำเร็จ มีระเบียบของการให้ใช้เงินที่เอื้อให้ผู้สูงอายุ เพราะว่า ท้องถิ่นมีความวิตกกังวลในการ ใช้เงินกับกลุ่มผู้สูงอายุมันมีประสบการณ์ตรงที่ถูกเรียกเงินคืนหลายที่ ทำให้หลายที่ก็ชะงักในเรื่องของงานผู้สูง อายุไม่กล้าทำกิจกรรมต่อ เป็นต้น

ในระยะต่อไปเราเชื่อว่างานของท้องถิ่นกับกลุ่มผู้สูงอายุจะมีความชัดเจนและก็มีความลุ่มลึกมากขึ้น ในระยะต่อไปแม้ว่าปีนี้อาจยังไม่ได้เกริ่น อย่างนักบริหารท้องถิ่นก็ตื่นที่ก็เกิดขึ้นเนื่องจากท้องถิ่นก็เปิดโอกาส ให้มีการจ้างอย่างเป็นรูปธรรม โดยที่พูดกันในระยะต้นก็จะให้มีพื้นที่ละ 2 คน ทราบว่าปีนี้มีข้อจำกัดเรื่อง งบประมาณ แต่ในเชิงนโยบายได้มีการสั่งการลงไปแล้ว

ผู้สูงอายุจะได้รับโอกาสที่เป็นระบบมากขึ้น มากกว่าเป็นเรื่องของการทำแผน การดูแล และก็มาดู จำนวนเงินที่ต้องมาจ่ายเป็นค่าตอบแทน ในนี้สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับพลังขององค์กรชุมชนได้ชัดเจน วันที่เรามีเวทีคุยกันเหมือนวันนี้ มาเจอกัน มาแบ่งปันประสบการณ์และสิ่งที่เห็นชัดมาก

จากการนำเสนอ 3 เรื่อง ช่วงที่ผ่านมาเราเห็นพลัง เห็นศักยภาพในการคิดของท่านผ่านรูปภาพสวยงาม การวาดภาพก็เป็นตัวอย่างของการเก็บข้อมูล การเก็บประเด็นตามรูปภาพ ข้อดีสำหรับผู้สูงอายุคือดูเป็นเนื้อหา ที่สั้น ๆ ง่าย ๆ เข้าใจเร็ว ซึ่งเป็นตัวอย่างของเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวดี ๆ

ส่วนเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ในพื้นที่ของท่านเองนั้น เวลาท้องถิ่นมีเรื่องรวมดี ๆ จะเน้นเรียนรู้และ นำกลับไปดูว่าสามารถปรับ ประยุกต์กับพื้นที่ของตนเองได้ ประเด็นที่ประทับใจมาก และสอดคล้องกับสิ่งที่ทาง การทำงานกับผู้สูงอายุได้นโยบายมาอย่างยาวนาน

เรื่องข้อมูลผู้สูงอายุ อันนี้เป็นตัวสำคัญ เป็นฐานข้อมูลมันจะไปถึงฐานได้ยิ่งดี ตอนนี้มีข้อมูลซึ่งข้อมูลอาจจะไม่เหมือนกันในแต่ละที่ แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่เรามีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มันต้องเป็น**ข้อมูลที่เราเอาไปใช้ได้ คืออ่านข้อมูลให้ออก อ่านออกมีข้อมูลต้องอ่านได้ และบอกข้อมูลได้**ด้วยว่าทำไมมันเป็นอย่างนั้น ที่สำคัญคือท่านต้องใช้ข้อมูลทั้งหมดให้เป็น คือเอาข้อมูลเหล่านี้มาคิด มาวิเคราะห์และเสนอเป็นโครงการของแต่ละพื้นที่กลับมาเอาง่าย ๆ คืออ่านออก บอกได้ ใช้เป็น คือถ้าจะเก็บข้อมูลเป็นกระดาษออกมาเป็นงาน แล้วแต่งานวิจัย เราเป็นชาวบ้านท้องถิ่นเราทำอะไรที่ง่าย แต่สิ่งนั้นต้องเอากลับมาใช้ในการเสนองานที่เป็นโครงการบนข้อเท็จจริงซึ่ง

อีกประเด็นที่มีการเสนอว่าเราต้องสามารถใช้ระดมทรัพยากรที่เราใช้ประโยชน์ได้ ง่ายๆคือถ้าเราวิเคราะห์ไม่ได้ เรามีข้อมูลอยู่เต็มกระดานเลย ติดบ้านเท่านั้น ติดเตียงเท่านั้น อยู่คนเดียว พิจารณานั้น แล้วยังไงตัวเลขเหล่านี้เปลี่ยนทุกวัน วันนี้อาจจะไม่หกล้ม พรุ่งนี้อาจจะพิการหรือเสียชีวิต ตัวเลขข้อมูลผู้สูงอายุเปลี่ยนมากแต่ว่า ท่านไม่จำเป็นต้องเก็บเร็วมากก็ได้เพราะว่า เรายังมีข้อจำกัดเราอาศัย รพสต. กลไกท้องถิ่น พิจารณาดูว่าตรงไหนที่เราจะดึงข้อมูลมาสามารถสร้างโครงการที่เสนอกลับมาที่กองทุนผู้สูงอายุได้

โครงการของสภาผู้สูงอายุเดิมที่ที่มีการตั้งศักยภาพของผู้สูงอายุ ตอนต้น ๆ ซึ่งยังมีแรง มีพลัง มีความคิด มีพลัง และความฮึกเหิม มีความช่วยเหลือคนอื่นมาเป็นจิตอาสาไปเยี่ยมกลุ่มที่เป็นติดบ้าน ไปเยี่ยมกลุ่มที่เริ่มติดเตียง เราอยากเห็นโครงการแบบนี้ที่ดูแลเกื้อกูลกันในท้องถิ่น แต่ตอนหลังรู้สึกว่สภาไม่ได้ทำแบบนี้แล้วจริงๆ เราอยากเห็น ถ้าสภาไม่ทำ ถ้าพื้นที่อื่นที่เป็นเครือข่ายจะสามารถดำเนินการได้ไหม ในโครงการลักษณะนี้ที่ดึงเอาพลังของคนรุ่นใหญ่ ยังไม่บอกว่าสูงอายุ มาดูแลคนที่เริ่มจากมีข้อจำกัดในการไปไหนมานี่ หรือคนที่ไปไหนไม่ได้แล้ว ไปเยี่ยมการเยี่ยมอาจจะทำได้หลากหลายกิจกรรมรูปแบบมากกว่าการเอาของไปเยี่ยม ในกองทุนผู้สูงอายุท่านสามารถของงบประมาณเพื่อซื้อของเยี่ยมได้ด้วย

เรื่องข้อมูลคืออยากให้ทางพื้นที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง ใช้คำนี้เอาไว้ให้อยู่กับมือ แล้วถ้าเก็บข้อมูลใหม่ได้เรารู้เพิ่มวันนี้คนนี้ ลูกไม่อยู่แล้ว กลายเป็นอยู่บ้านคนเดียวทำยังไงบ้านก็ไม่ปลอดภัย ถ้าบ้านไม่ปลอดภัยเราก็รีบส่งมาและส่งให้ พมจ. หรือดึงเอาทรัพยากรท้องถิ่น ที่อาจจะมึนนักเรียนอาชีววะ หรือนักเรียนก่อสร้าง หรือวิศวะฯ อย่างนี้ ก็มีนักเรียนฝึกงาน ลองดูว่าเราสารพัดพลังของพวกวิทยาลัยชุมชนหรือสถาบันการศึกษาในที่นี้เด็กเค้าฝึกงานเอามาลงพื้นที่มีข้อมูลบ้านที่ต้องร่อซ่อมเอาไปแลกกับทางสถาบันการศึกษา บางทีเค้าก็อาจจะซื้อ เค้าอยากได้ ก็คือเอาเด็กมาสร้างบ้านผู้สูงอายุ สร้างรั้วสร้างอะไร บางทีมันได้มากกว่าการซ่อม ความ

สัมพันธ์ ความรู้สึกดีๆ ระหว่าง เด็กกับผู้สูงอายุ หรือ เยาวชนกับผู้สูงอายุ มันจะกลมกลืนกลมเกลียวกันเข้าไป
ในลักษณะของการทำงานร่วมกัน

ต้องบอกว่าฝากเรื่องของคุณวุฒิให้ลงลึกและจริงจัง และสามารถเก็บข้อมูลใหม่ได้ยิ่งเป็นเรื่องดี เคย
บอกกับทางพื้นที่เหมือนกันว่าบางที่เราไม่ต้องเก็บข้อมูลแบบงานวิจัยใหญ่ ๆ เราเก็บข้อมูลที่เราจะใช้ เราเก็บ
ข้อมูลที่เราจะเอามาพัฒนาโครงการ ส่วนต่างๆอาจจะเอามาจาก รพสต.ได้ อีกส่วนหนึ่งเราอาจจะไปเยี่ยมผ่าน
คนในของ care giver รู้ว่าผู้สูงอายุคนไหนเค้ามีความเปลี่ยนแปลงในแต่ละวัน แต่ละเดือนเป็นอย่างไร อันนี้
ถือว่าเป็นเรื่องที่ดี

อีกเรื่อง เรื่องของแกนนำ ตอนนี้เราเห็นแกนนำเก่งๆเป็นแบบบุกทะลวงไปข้างหน้า เราอยากจะถาม
เหมือนกันว่า มีแบบทำไม่มากหรือในพื้นที่ สิ่งที่เราอยากจะคิดต่อคือว่า เราจะต้องทำอะไรกับแกนนำที่ยังไม่
เหมือนท่าน สิ่งที่ต้องถามต่อก็คือ มีข้อจำกัดตรงไหนแล้วเราจะสร้างทีมที่มาวันนี้ได้อย่างไร ที่อบรมฟังไปมันต้อง
เป็นลักษณะของการเรียนรู้กำลังทำ ลงมือทำใหม่ที่เป็นลักษณะของ active learning คือต้องเป็น problem
base learning คือเอาปัญหาแล้ว สอนวิธีแก้ แล้วลงไปทำได้จริง ๆ เป็นต้น

นางสิริรุช อันตราเสน ผู้อำนวยการกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ พม.

มุมมองของกรมกิจการผู้สูงอายุมองในภาพของผู้สูงอายุ สิ่งหนึ่งที่ได้มาฟังในวันนี้ เห็นการขับเคลื่อนงาน มาถูกทางแล้วในการที่จะพัฒนาศักยภาพขององค์กร หรือกรมผู้สูงอายุ การที่จะทำให้กลุ่มเหล่านี้มีความเข้มแข็ง และช่วยพัฒนาประเทศเราด้วยในมุมมองของกรมจะเห็นแบบนี้ สิ่งหนึ่งที่เราเจอในงานผู้สูงอายุในด้านเครือข่าย หรือชมรม คือว่าตอนนี้มีชมรมประมาณ สองหมื่นกว่าชมรมแต่ว่ามีเข้มแข็งอยู่เท่าไร เข้มแข็งอาจจะไม่ถึง 20% ส่วนที่เหลือเราจะทำยังไงให้ชมรมสามารถจะเป็นแบบใน 20%ที่มีความเข้มแข็ง อันนี้เป็นโจทย์ที่ท้าทายมาก

สิ่งที่จับประเด็นได้จากทุกท่านที่ได้ถอดบทเรียน คือว่าการจะทำให้ชมรมเข้มแข็ง หรือทำกิจกรรมอะไร ร่วมกันสำหรับการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง พัฒนากลุ่ม ดูแลพื้นที่ของตัวเองก็คือ 1 คือต้องมีความเข้าใจทุกคนใน ชมรมหรือสมาชิกหรือกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ต้อง **เข้าใจร่วมกัน** วัตถุประสงค์ของงานที่จะทำ หรือวัตถุประสงค์ของ กิจกรรม ต้อง **เข้าใจหรือเห็นปัญหาาร่วมกัน** หรือ **เห็นปัญหาของพื้นที่** หรือปัญหาของตัวเองคืออะไรซึ่ง **ต้องมี ข้อมูล** นอกจากปัญหาแล้ว **ต้องรู้ทรัพยากร**ในพื้นที่คืออะไร รู้ว่ากองทุนหรือเครือข่ายที่สามารถสนับสนุนการ ดำเนินงาน คืออะไรบ้างทุกคนจะต้องรู้ร่วมกันว่าจะต้องทำยังไง แล้วจะรู้ได้ยังไงว่าคนเหล่านี้อยู่ที่ไหน นั่นคือ การแสวงหา ทุกคนอาจจะรู้ไม่หมดแต่เพื่อนแต่ละคนในชุมชนอาจจะรู้แค่บางส่วน แล้วก็มารวมกันก็จะได้ว่าทั้งหมดในพื้นที่คุณมีทรัพยากรอะไรบ้าง เมื่อเราเห็นทรัพยากรร่วมกันแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะต้องทำ ชมรมจะต้อง ทำเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งเกิดขึ้น การตั้งเป้าหมายร่วมกันว่าเราจะไปยังไง จะเป็นเป้าหมายระยะสั้น ณ ปีนี้ อีก 3 ปีข้างหน้า อีก 5 ปี หรืออีก 10 ปีอย่างนี้ เป็นการตั้งเป้าหมายไว้ร่วมกัน ทุกคนจะได้รู้ว่าเราจะเดินกันไป ข้างหน้า เมื่อตั้งเป้าหมายร่วมกันแล้วก็มาประเมินวิธีการร่วมกัน

สิ่งหนึ่งที่อาจจะต้องมีการทำขึ้นก็คือผู้สูงอายุก็จะอ่อนแอลงทุกวัน สิ่งหนึ่งที่ชมรมอาจจะต้องทำคือ **การสร้างคนรุ่นใหม่** อาจจะเป็นรุ่นที่ 2 รุ่นที่ 3 ขึ้นมาอยู่ในชมรม คุณจะดึงเค้ามายังไงอาจจะมาจากบัดดี้ คู่ กันก็ได้ เราจะไปไหนจับเค้าไปด้วย เพื่อให้เค้ารู้ว่าสิ่งที่เราทำอยู่คืออะไร เค้าจะให้เห็นว่าเราจะทำ เค้าจะทำ อะไรต่อไปถ้าสมมุติว่าเราไม่อยู่ตรงนี้ อันนี้คือสิ่งหนึ่งที่เห็นจากการที่ถอดบทเรียนและก็ดูว่ามันน่าจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์สำหรับทุก ๆ คน

แก้อีกโรงเรียนหนึ่ง ด้วยความที่บริบทของพื้นที่มันต่างกัน โครงการที่ท่านบอกว่าท่านอยากเห็นคือ มันต้องมีข้อมูลสนับสนุน ว่าพื้นที่ติดเตียงเท่าไร มีคนเท่าไร หรือความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ต้องการเรื่องอะไร มีข้อมูลสนับสนุน และให้โยงมาให้ได้ว่ากิจกรรมนั้น ๆ ที่มันเกิดขึ้นมันสามารถเอาไปตอบโจทย์ปัญหาในพื้นที่ ทำกิจกรรมนั้นไปแล้วมันทำให้เกิดอะไรขึ้นมา สิ่งที่ยากเห็นและอยากให้ออกมาในกองทุน สำหรับเรื่องที่ยากจะกระจายอำนาจให้กับจังหวัด บอกว่าก็ทำมาหลายปีกำลังทำอยู่กองทุนกำลังเร่งอยู่เพื่อให้มันออกมาให้ได้ องค์กรผู้สูงอายุที่จะเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ มันสามารถขึ้นได้อยู่แล้วถ้าองค์กรนั้นมีผลงาน มีผลการดำเนินงานก็สามารถจะขึ้นเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ได้อยู่แล้ว

พญ.สุภัทรา ศรีวณิชชากร เลขาธิการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน

เวทีครั้งนี้เกิดบทเรียนหลายชุด ชุดแรกก็กิจกรรมอะไรที่มันยังมีการเกิดศักยภาพในผู้สูงอายุได้อย่างตรงเป้า เราได้บทเรียนของการจัดการข้อมูล และบทเรียนเรื่องการจัดการกองทุน และรูปธรรมการใช้เงิน บทเรียนเรื่องเครือข่าย ซึ่งบทเรียนต่าง ๆ เหล่านี้จะสามารถนำไปต่อยอด และขยายผลอย่างไร เพราะบทเรียนเหล่านี้เป็นรูปธรรมเฉพาะในบางพื้นที่เท่านั้น

ผู้สูงอายุจะเป็นพลังสำคัญและเป็นกลไกหลักสำคัญของการขับเคลื่อน ในเชิงยุทธศาสตร์นั้น กลุ่มผู้สูงอายุมีหน้าที่หนุนเสริมให้องค์กรหลักทั้งภาครัฐ และเอกชนมีบทบาทร่วมในการทำงาน ประเด็นสำคัญ คือ

- กำกับ ติดตาม และกระตุ้นเตือน แต่ประเด็นสำคัญคือต้องทำให้เป็นลักษณะที่ไม่กระจาย
- จัดการที่ทำให้พลังของผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้น
- ยกระดับการพัฒนาโครงการในระดับชาติภายใต้สภาสาขาผู้สูงอายุฯ
- ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสที่จะนำไปเป็นข้อมูลเสริมในคณะกรรมการผู้สูงอายุในระดับชาติ
- กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ มีคุณภาพ ทำหน้าที่ทำให้เกิดการกระจายและพัฒนาศักยภาพแกนนำ
- การพัฒนาขยายงานหน่วยงานในพื้นที่ กศน. ซึ่งอยู่ในพื้นที่ทั้ง กศน. และ รพสต. หรือทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในระดับของพื้นที่เป็นกลไกที่สำคัญแล้วก็จะทำงานต่อกับ พม.ในการที่จะพัฒนาศักยภาพที่ทำให้เห็นว่าการเรียนรู้ และ กศน.จะต้องสร้างการเรียนรู้ในทุกตำบลทุกหมู่บ้าน เหมือนกับว่าจะทำอย่างไรให้แผนที่มีอยู่แล้วทุกหมู่บ้านมันเกิดการพัฒนาตรงนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยเอาบทเรียนหลายอย่างที่เรามีอยู่เข้าไปให้ได้

การสร้างนวัตกรรม หรือโครงการที่ผู้สูงอายุดำเนินการ เช่น “เพื่อนช่วยเพื่อน” ในบางส่วนจะสอดคล้องสนับสนุนกันระหว่าง กองทุนผู้สูงอายุปัจจุบันนี้มองว่ามันทำได้แล้วมองว่ากองทุนตรงนี้นั้นสามารถจะใช้เพื่อทำให้เกิดกิจกรรมระดับการขับเคลื่อนผู้สูงอายุได้เราจะเห็นแนวทางของกองทุนผู้สูงอายุที่ถูกใช้้นอกจากเรื่องกระจายอำนาจไปแล้ว ก็คือแนววิธีการของแผนงานโครงการตรงนี้น่าจะมีการปรับและจัดการต่าง ๆ ไปได้มากขึ้น

บางส่วนของเรื่องกองทุน การทำ mapping แผนภูมิ หรือแผนผัง เป็นอีกเครื่องมือที่จะสะท้อนให้เห็นว่าส่วนมีบทบาท และสามารถหนุนเสริมกันอย่างไรได้บ้าง และหากสามารถทำออกมาเป็นคู่มือแนวทางร่วมกันสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (พม./ท้องถิ่น/รพช./รพสต.) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนางานกองทุนให้ตอบสนองงานคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้ไม่ได้แปลว่าใกล้ใครใช้นั้น แต่มันมีความชัดเจนของเป้าหมายในการใช้ข้อมูล และจะวางบทบาทโครงการทำงานร่วมกันได้อย่างไรที่จะเป็นประเด็นสำคัญเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงาน

ภาคผนวก 1

รายชื่อผู้เข้าร่วม ทีมวิทยากร และ คณะทำงาน
ผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนจากพื้นที่

การจัดการกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุน การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ	พลังและศักยภาพองค์กร ผู้สูงอายุ	การสร้างและบริหารจัดการ เครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง
<ol style="list-style-type: none"> 1. นางสาวเพ็ญภักดิ์ รัตนคำฟู ทต.เกาะคา 2. นางจันทร์ทิพ วงศ์ฮาด อบจ.ชัยภูมิ 3. นางโสภิต สังขกรรม สสอ.เกาะคา 4. นางจิรนนท์ ปิติฤกษ์ เทศบาลนครรังสิต 5. นางสาวนิตยา ทิคอโงน เทศบาลนครสกลนคร 6. นายชิษณุพงศ์ โรจน์วิบูลย์ชัย นายกเทศบาลตำบลบ้านกล้วย ชัยนาท 7. นายกนก ประมูลพงศ์ ทต.ดงแคนใหญ่ 8. นายชินวุฒิ อาศน์วีเชียร อบต.ท่างาม 9. ว่าที่ร้อยตรีหญิงณิชารีย์ มากสิริย์ ทต.พุกράง 10. นางพวงแก้ว พรหมมี อบต.ฝายแก้ว 11. นางณัฐนันท์ ลายทิพย์ รพ.สต.มะขุนหวาน 12. นางณัฐศิริกานต์ พิลึก ทต.เบิกไพร 13. นางรัตน์มณี ศิริ รพ.สต.ฝายแก้ว 14. นางพรเพ็ญ ภัทรากร รร.สร้างสุข ทต.บ้านบึง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นายสว่าง แก้วกันทา มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ 2. ผศ.อรรรณพ วงศ์วิชัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผส. 3. นายมานพ ต้นสุภายน ชมรม ผส.ต.หนองตอง 4. นายสุรเชษฐ์ บุญเทพ ชมรม ผส.เชียงใหม่ 5. นายชาญวิธ อภิวงค์งาม สาขาสภา ผส.ลำปาง 6. นางไพรัช วีรการณ สาขาสภา ผส.สงขลา 7. นางเรวดี แจ้งไพร ชมรมอุ่นไอรัก ปทุมธานี 8. นางบัวแก้ว กัณฑ์ ชมรมผู้สูงอายุ อ.สันป่าตอง 9. ดร.ทักษ์ณีย์ บุญมาภิ รร.ผส.ทต.ริมปิง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นายพนัส พฤกษ์สุนันท์ ศปจ.ราชบุรี 2. ดร.บุญทิพย์ ลิขิตพงษ์วิทย์ วพบ.ราชบุรี 3. นายนิกร อินทร์อ่อน พมจ.สกลนคร 4. นายวีระศักดิ์ มณีรัตน์ สาขาสภา ผส.เชียงราย 5. นายอเนก โภยสมบุรณ์ พังงา 6. นางแสงจันทร์ คำตาเทพ สสอ.เกาะคา 7. นางสาวพวงสุวรรณ พันธุ์มะม่วง กศน.บ้านบึง 8. นางรัญจวน นุปง กศน.ภูเพียง 9. นายวิสูตร อะหลี สภาพลเมือง อ.ท่าศาลา 10. นายณัฐธัญย์ จิว์เซียง เทศบาลเมืองชัยนาท

ภาคผนวก 1 (ต่อ)
รายชื่อผู้เข้าร่วม ทีมวิทยากร และ คณะทำงาน

ผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนจากพื้นที่

การจัดการกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ	พลังและศักยภาพองค์กรผู้สูงอายุ	การสร้างและบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลง
	10. นางเพ็ญจิตร แสงสว่าง ผส.อำเภอบ้านบึง 11. นางรัตนา เหมือนสิทธิ์ ทต.พุกม่วง 12. นางอุตร สมณะ รร.ผส.ทต.ตอโขบ 14. นายถาวร จรัสแก้ว รร.ผส.ต.โคกภู 15. นางสาวนีย์ ประทีปทอง สาขาสภา ผส.สงขลา 16. นางศรีแพร ศรีวรษา อบต.ฝายแก้ว	11. นางนงลักษณ์ ตุ่นแก้ว รพ.สต.บ้านน้ำบ่อหลวง 12. นายกรชัย สายทอง กศน.พระพุทธรบาท 13. นางสาวพัชรินทร์ ต้นกลาง พมจ.ลำพูน

ทีมวิทยากร และ คณะทำงาน

นางทัศนีย์ ญาณะ อ.วาสนา โกสิย์วัฒนา ผศ.ดร.ภัทระ แสนไชยสุริยา นางสาวมธุรพร ภาคพรต
 อ.ฉัตรลดา กาญจนสุทธิแสง ดร.กมลพรรณ พันธ์พั้ง นางสาวพฤกษา บุกบุญ
 นายเจนวิทย์ วิโสจสงคราม นายคุณิกร ธรรมยมอม

ภาคผนวก 2

การประเมินผล: ความประทับใจ สิ่งที่ได้เรียนรู้ และประเด็นที่จะนำไปใช้ต่อ

ลำดับ	ความประทับใจ	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	เรื่องอะไรที่จะนำไปดำเนินงาน
1	เรื่องการแสดงข้อคิดเห็นโดยการประชุมกลุ่ม	ได้เรียนรู้กระบวนการสร้างองค์กร	ขอกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เช่น การพิจารณาแผนงานและโครงการ ขอให้พิจารณาในระดับจังหวัดด้วย
2	เปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้	หลายอย่างที่ไม่ได้ทำ	การจัดทำข้อมูลที่ชัดเจน ประกอบการขับเคลื่อน
3	องค์ความรู้ของเครือข่ายมากมาย	ความสุขที่ได้เห็นคนทำงานล้วนทำจากหัวใจและความจริงใจ	นำความรู้ที่ได้รับทุกประเด็นที่เรียนรู้ และเก็บไว้นำไปเล่าสู่องค์กรและคนทำงานด้านผู้สูงอายุในจังหวัดได้เรียนรู้ร่วมกัน
4	- กระบวนการดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิ - เรื่องเล่าสร้างพลัง (ทำงาน และเกาะคา)	- ศักยภาพองค์กรเข้มแข็ง - การบริหารจัดการกองทุน - เครือข่ายการทำงาน ของกองทุน	แสวงหาบุคคล องค์กรที่ดำเนินการเรื่องผู้สูงอายุมาทำงานเป็นเครือข่าย
5	การนำเสนอของแต่ละจังหวัดและการเขียน map ของการนำเสนอ	บทเรียนแนวทางกลยุทธ์ การดำเนินงาน	แนวทางและวิธีการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่
6	การจัดกระบวนการและการสกัดความรู้	- การจัดกองทุนในพื้นที่ต่าง ๆ - การมีเพื่อนในเครือข่ายเพิ่มขึ้น	การพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพและสร้างชมรมผู้สูงอายุ

ลำดับ	ความประทับใจ	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	เรื่องอะไรที่จะนำไปดำเนินงาน
7	-ในทีมงานทั้งเจ้าหน้าที่ละ ทีมวิทยากรแต่ละท่านคิด บวก ทำให้เกิดพลังบวก -กลไกการดำเนินกิจกรรมใน รูปแบบกองทุน	-เรื่องที่ยากเล่าของผู้มาก ประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม เวทีแต่ละท่าน -เรื่องจากทีมวิทยากรจัดเวที (กระบวนการจัดเวที) -เรื่องจากทีมวิทยากรจาก สปสช.(กองทุน)ให้แนวทาง ในการจัดทำโครงการ (การของบประมาณ) -ได้แนวทาง แนวคิดที่ได้ไป ปรับใช้ในงานผู้สูงอายุ	-จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตตำบลใน เมือง ลำพูน -จัดตั้งศูนย์คนสามวัยเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตเด็กและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้สูงอายุ -ร่วมขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุทุกระดับ
8	ประทับใจผู้สูงอายุที่เสียสละ เวลามาร่วมกันคิดร่วมกันทำ กิจกรรมและแต่ละท่านก็มี ความสามารถมาก ๆ	เรียนรู้เรื่องกองทุนชุมชนต่าง ๆ ในบางแห่งที่เป็นกองทุนที่ ดี มีประโยชน์และสามารถ ดำเนินการได้อย่างยั่งยืน	อยากดำเนินการในเรื่องของกองทุน ใหม่ๆที่เหมาะสมกับพื้นที่และบริบท ของตำบล นำกลับไปประยุกต์ใช้ใน ตำบล
9	การสร้างและการบริหาร จัดการเครือข่าย	แนวทางการจัดหา/แสวงหา /สร้างเครือข่ายที่หลากหลาย วิธี เพื่อการระดมทุนในการ บริหารจัดการ	เรื่องการแสวงหาเครือข่ายในการดำเนิน

ลำดับ	ความประทับใจ	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	เรื่องอะไรที่จะนำไปดำเนินงาน
10	-รูปแบบการจัดอบรม -วิทยากรเป็นกันเอง -เนื้อหาตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ	-การสร้างพลังและการขับเคลื่อนกิจกรรมงานผู้สูงอายุ -กองทุนต่างๆ	-สร้างองค์กรผู้สูงอายุในชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น
11	ความเอาใจใส่ที่จะพัฒนาผู้สูงอายุของทุกภาคส่วน	กองทุน องค์กรผู้สูงอายุ การพัฒนาเครือข่าย	การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุต่างพื้นที่ไปปรับใช้ในท้องถิ่นของตนเอง
12	-การดำเนินกิจกรรมโดยมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ -การสร้างเครือข่ายแบบยั่งยืน	-การสร้างเครือข่ายภาครัฐและเอกชน -การขอรับงบประมาณจากกองทุนภาครัฐ	การทำงานกิจกรรมผู้สูงอายุโดยให้ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างและร่วมรับผลประโยชน์
13	-การดูแลเอาใจใส่ของผู้จัดทุกท่าน (น่ารักมาก) -โรงแรมดี อาหารอร่อย	-แนวทางการทำงานของแต่ละกองทุน -ได้เครือข่ายการทำงานเพิ่มขึ้น	-แนวทางการจัดตั้งกองทุนที่ไม่ใช่ภาครัฐ -การระดมทุนที่ไม่ต้องใช้งบประมาณ
14	-การสร้างพลังและศักยภาพ -การจัดการภูมิปัญญา	-การสร้างเครือข่าย -การจัดการข้อมูล -กองทุน	-การจัดการข้อมูล -การเขียนโครงการของงบประมาณ
15	รูปแบบการถอดบทเรียน	เรียนรู้การดำเนินงานขององค์กรที่ถูกต้อง/อปท./และเครือข่ายที่เข้มแข็ง	กลับไปหาทุนทางสังคมและกองทุนในชุมชนเพื่อนำมาสร้างมูลค่าและทรงคุณค่าในพื้นที่ บนกระบวนการที่มีส่วนร่วมของคนทุกวัย

ลำดับ	ความประทับใจ	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	เรื่องอะไรที่จะนำไปดำเนินงาน
16	ประทับใจที่ทีมงานวิทยากร ตั้งใจทำงานเต็มที่ที่สุด (ครู เจนวิทย์สรุปเก่งมาก ๆ)		ต่อยอดงานผู้สูงอายุกับเด็กและเยาวชน
17	การทำงานของกองทุนที่ ประสบความสำเร็จของ จ.ยโสธร	การสร้างเครือข่ายและการทำงานของกองทุน	ประสบการณ์งานสร้างเครือข่ายในการทำงานมากขึ้น
18	ร่วมแชร์ประสบการณ์	-ได้เพื่อนในภาคี ร่วมสร้างพลังและตำนานไปด้วยกัน -เห็นภาพร่วมกัน ทิศทางพัฒนาเป้าหมายร่วมกัน	พยายามผลักดันเชิงนโยบายและนำไปปรับใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่
19	ประทับใจในทุกถ้อยคำของผู้มาร่วมประชุมและวิทยากร	ได้เรียนรู้หลากหลายเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมสูงอายุ	มีหลากหลายเรื่องที่น่ากลับไปดำเนินการ
20	ประทับใจในบรรยากาศที่เป็นกันเอง	การสร้างเครือข่ายและการบริหารกองทุน	นำสิ่งดี ๆ ไปพัฒนาต่อยอดต่อไป
21	ได้แลกเปลี่ยนความรู้	ได้เรียนรู้การสร้างคน สร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็ง	ภูมิปัญญาของแต่ละที่
22	การนำความรู้มาบอกเล่าแลกเปลี่ยน	ได้เรียนรู้การสร้างองค์กรผู้สูงอายุให้เกิดพลัง	จะนำเรื่องที่เรียนรู้มาสร้างพลังให้เกิดการต่อยอด
23	แนวทางการสร้างพลังและศักยภาพ	การจัดการภูมิปัญญา	พร้อมที่จะนำความรู้ใน 3 วันนี้ไปพัฒนาในชุมชนของตัวเอง

ลำดับ	ความประทับใจ	ได้เรียนรู้อะไรบ้าง	เรื่องอะไรที่จะนำไปดำเนินงาน
24	ผู้ทรงคุณวุฒิ(พญ.สุพัตรา) มองออกดี เห็นถึงปัญหา	ทำวิจัยเชิงคุณภาพระดับจังหวัดในการใช้ศักยภาพของผู้สูงอายุที่สมัครใจ	-จะกลับไปทำต้นแบบการเก็บข้อมูล ผส.ในลำปางและออกเก็บจริง -ทดลองทำการพัฒนาศักยภาพ ผส. ใน 1 หมู่บ้าน
25	-การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ เป็นประสบการณ์ที่ดี -มีผู้ทรงคุณวุฒิมารับฟังผลการแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปพัฒนาให้ดีขึ้น	-การสร้างพลัง -การสร้างเครือข่าย -การใช้กองทุนให้เป็นประโยชน์	สร้างความเข้มแข็ง กับชมรมผู้สูงอายุทุกระดับในจังหวัด
26	-เรื่องการเรียนรู้ ได้แนวทาง กลยุทธ์ จากประสบการณ์ ของผู้ เชี่ยวชาญที่มาก ประสบการณ์ -เรื่องผู้สูงอายุ ความเข้มแข็ง ขององค์กร,การสร้างเครือข่าย,การบริหารกองทุน	- การสานพลัง และการ สนับสนุนทั้งภายในและ ภายนอก -การพัฒนาความเข้มแข็ง ขององค์กร -การสร้างเครือข่าย -การพัฒนากองทุน	เรื่องการเรียนรู้ แนวทางและกลยุทธ์ร่วมกับการสนับสนุน หนุนเสริมการพัฒนา ศักยภาพของผู้สูงอายุ

ภาคผนวก 3

ประมวลภาพเวทีถอดบทเรียนเฉพาะประเด็นเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุ

